

„OBZIRNA BLUDNICA“ u Novom Sadu

Izvodjenje drame »Obzirna bludnica« na Maloj sceni u Novom Sadu daje nam povoda da kažemo nešto o njoj i njenom piscu — Žanu Polu Satru, pretstavniku egzistencijalizma, filozofije koja je neposredno posle rata imala veliki uticaj na mnoge duhovke na Zapadu, a sada ušla u filozofski inventar kao prolazna i pomodna filozofija sitnog gradjanstva. Egzistencijalizam, filozofija egzistencijala — ili „mizerabilizam“, — kako ga nazivaju protivnici, jeste filozofija koja je nastala u siličnoj dekadi gradjanske klase i u onom kaleidoskopu filozofsko-umetničkih pravaca koji se skoro svakog dana radjanju i koji hoće, kao što je primetio Georg Lukáč, marksistički teoretičar, da se stave sa one strane klasične kontraverze-materijalizam ili idealizam, i da tako pronadju treći put. To je filozofija koja u čoveku vidi samo jedno konstantno umiranje, jer je život samo iluzija, zabluda, priprema za smrt, on je ispunjen strahom i teskobom, neizveštošću i nemirima. Junaci egzistencijalističkih dela uglavnom su izgubljeni ljudi, ljudi bez određenog smisla, bez sreće i radosti.

Nas Sart je ovde interesuje kao dramski pisac, kao pisac čitave jedne serije drama koje su od oslobođenja naovo izvodjene u raznim pozorištima Pariza i Francuske, a u kojima su nastupali i poznati glumci — kao Pjer Brasar, Marija Kazare, (poznata iz filma »Deca raja«), i tako dalje. Kao dramski pisac Sart je stekao dosta veliki renome, a naročito posle izvodjenja njegove drame »Prljave ruke«, kojom je još jednom posvedio svoje buržoasko poreklo. Posle toga su prikazivane njegove drame sa različitim problemima i temama, i to počev od drame »Iza zatvorenih vrata«, u kojoj je htio da pokaže da je »Svako drugi pakao«, pa preko drame: »Mrtvaci bez groba«, »Muve«, »Bludnica dostojava

poštovanja« — sve do poslednje drame »Djavo i dobar bog«, u kojoj je, prema mišljenju zvanične francuske kritike, tretiraо problem dobra i zla, problem čoveka bez boga. Sartrove drame su sa tezom, u njima se skoro redovno postavlja i rešava jedan filozofski postulat, jedan problem koji je nagovesten i u njegovoj filozofiji.

No drama u kojoj ima najmanje Sartre filozofa, u kojoj su skoro istisnute, egzistencijalističke prilose, ili svedene na minimum — jeste drama »Bludnica dostojava poštovanja«, ili kako se netično kod nas prevodi »Obzirna bludnica«. Sart je za ovu dramu bio inspirisan boravkom u Americi, gde je imao prilike da upozna žalosno stanje crnaca američkog juga. Uz to još simpatizuje crnaca, što je pokazao i predgovorom koji je napisao za crnaku antologiju koju je uredio Senegalac Leopold Sedar Senghor. On je u ovoj drami tretirao problem crnake diskriminacije i segregacije, problem koji je još uvek aktuelan u Americi. Crni čovek u toj civilizovanoj i tehnički odmakloj Americi još uvek je nipođatšavan i malteriran, njega ne smatraju za čoveka i ljudsko biće uopšte. Kao humanista — Sart je neposredno reagovao na takav stav zvaničnih američkih krugova.

Sadržaj drame je, — ukratko izložen — ovakav: Na američki jug dolazi prostitutka Liza, — da bi se smirila i otrglila od neprijatnosti kojima je ranije bila izložena u Njujorku. Ali ovde nalazi na druge i veće neprijatnosti. U vozu je videla kako je jedan belac bez razloga ubio crnca. Belac je, po zakonima američkog društva koji se mogu izigrati, zbog toga uhapšen. I da bi nagovorio prostitutku da svojim iskazom osudi i drugog crnca pod izgovorom da su hteli da je ova crnca siluju, prijatelj uhapšenoga, — Fred — spava te noći kod nje. Tu počinje

radnja. Prostitutka ne zna još uvek ništa o tome, no Fred joj postepeno sve stavlja do znanja i na kraju, pod pretnjom policije, on nju primorava da svedoči u korist belog čoveka. Ona ne pristaje, jer želi da ostane časna i pravedna. No tada se upliće u razvoj dogadjaja i senator, Fredov otac, i uspeva da je nagovori pričama o američkoj naciji, da potpiše. Prevarena, ona potpisuje, da bi na kraju uvidela svu podvalu i niskost senatora.

Ova drama je, kao što se vidi, skoro lišena egzistencijalističkih morsnenata. Jedino mesto koje miriše na Sartrovu filozofiju bilo bi ono kada Liza, prostitutka, menja odluku, uverena da je i to istina, jer je i istina, kao i sve na svetu, — jedan subjektivni faktor. Drugo mesto bi bilo ono, kada se crnac, sticajem okolnosti, pritišten prilikama i činjenicom da je crn, da je niža rasa — počinje osećati krivcem. Jer po Sartru, čovek je odgovoran za sve, on se sam stvara kukavicom ili junakom, on je onakav kakav hoće da bude. Tu se jedino naziru Sartrove filozofske koncepcije, ali se one u toku igre ne primećuju, ne skreću pažnju na sebe.

Postaviti jednu ovaku dramu u kojoj se sve odvija jednostavno, bez većih zapleti, — ne zahteva od reditelja naročito veliku invenciju. Mladi reditelj Josip Lešić, koji je ovu dramu režirao kao gost Srpskog narodnog pozorišta, pokazao je svoje rediteljske mogućnosti, ali i izvesna nesnalaženja. Pre svega on nije napravio dobar izbor glumaca, bar ne za glavne uloge. Jer njegova Liza, koju je tumačila Darinka Čalenić, ni izdaleka ne liči na jednu rafiniranu američku bludnicu kod koje je svaki pokret smislen i određen. Darinka Čalenić je dala jednu ženu nižega ranga, bez potrebnog rafinmana, tako da su njeni pokreti bili vrlo proizvoljni i neodmereni, a na momente su — opravdano — izazivali kod publike negodovanje. Jedini jači i plastičniji akcenti u njenoj glumi bili su tek kada je počela, pod prisikom senatora, da se koleba i da pokazuju humanu stranu svoje ličnosti.

Isti je slučaj i sa Fredom, koga je prilično nespretno tumačio Vojislav Mirić. I onaj dijalog između Freda i Lize, kada Fred iznudjuje potpis od nje, prosti se pretvorio na našoj pozornici u nadvikivanje i drek, bez takta i mere. I tek na kraju je umeto više dinamike, a naročito posle epizode sa crncem Stevan Minja u ulozi crnca i Boris Kovač kao senator — spasli su i podigli kvalitet cele igre. Crnac Stevana Minje dat je sa punom glumačkom rutinom, snažno i uverljivo, dat je u tragičnom bolu čoveka koji je osudjen iako je nevin, samo zato što je crn.

Boris Kovač je i ovoga puta pokazao svoje široke glumačke mogućnosti i u liku senatora je dao jednu perfidnu i beskrupuloznu ličnost. Ostale uloge su prosečno zadovoljavajuće, a isto tako i scenografija i inscenacija. U svemu Sartrova drama »Bludnica dostojava poštovanja« mogla je da postigne veći uspeh sa malo više rediteljevog truda i sa boljim izborom glumaca.

Miodrag Šijaković

IZDAJE NOVINSKO-IZDVAJACKO PREDUZECE „PROGRES“ NOVI SAD, MAKSIMA GORKOG 20. ODGOVORNJI UREDNIK FLO-RIKA STEFAN. LIST IZLAZI JEDANPUT MESEČNO. CENA 20 DIN. GODISNJA PRETPLATA 200 DINARA. RUKOPISI SE NE VRACAJU. STAMPA „ZVEZDA“ NOVI SAD